

РОЛЬ ЗАПАСІВ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Важливу роль у досягненні сталого розвитку сучасного підприємства відіграє інтенсивне і збалансоване використання його потенціалу як основа, на якій будуються і реалізуються його зовнішні та внутрішні відтворювальні процеси. У зв'язку з цим з'являється потреба у формуванні багаторівневої системи управління розвитком підприємства, яка б базувалась на раціональному використанні і побудові взаємозв'язків між різними видами і рівнями напрямів діяльності, ієрархії управління, сферами функціональної відповідальності, ресурсами. Беручи до уваги, що керівники підприємств потребують методичної допомоги в прийнятті управлінських рішень, насамперед у виборі стратегічних напрямів діяльності, постає необхідність розробки методологічних засад побудови процесу управління сталим розвитком підприємств, це сприятиме швидшому прийняттю ефективних рішень через вибір відповідних критеріїв, методів, технологій, моделей, механізмів реагування, взаємодії.

На сучасному етапі розвитку сільськогосподарських підприємств особливої уваги вимагає вивчення питань організації складського господарства, оцінки виробничих запасів, кваліфікованого підходу до вирішення організаційно-методичних питань щодо бухгалтерського обліку виробничих запасів та можливості широкого використання інформаційно-комп'ютерних технологій, що підвищить якість отриманої обліково-аналітичної інформації.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» запаси визначено як активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг та управління підприємством

У процесі реформування вітчизняної системи бухгалтерського обліку, прийняття національних стандартів та враховуючи тенденції до переходу на міжнародні стандарти обліку змінюються вимоги до обліку ефективності використання виробничих запасів, а також розширюються поставлені перед ним завдання. Бухгалтерський облік спрямований забезпечувати контроль за залишками; надходженням і витратами виробничих запасів на складі, що є важливою умовою для забезпечення збереження власності підприємства. Правильно організований облік запасів, тобто якісна поінформованість про їх наявність та рух, має суттєве значення в управлінні виробничою діяльністю кожного підприємства та в ефективному використанні матеріальних цінностей.

Управління запасами підприємств сільського господарства полягає в їх зменшенні до розумного мінімуму, який забезпечить безперервність процесу виробництва, та знизить витрати, пов'язані з їх утриманням. На більшості підприємств запаси складають значну частину оборотних активів, які відображаються в балансі. Від того, наскільки вірно ведеться складський облік запасів та бухгалтерський облік їх вартості, залежить правильність відображення фінансового положення підприємства і його прибутку.

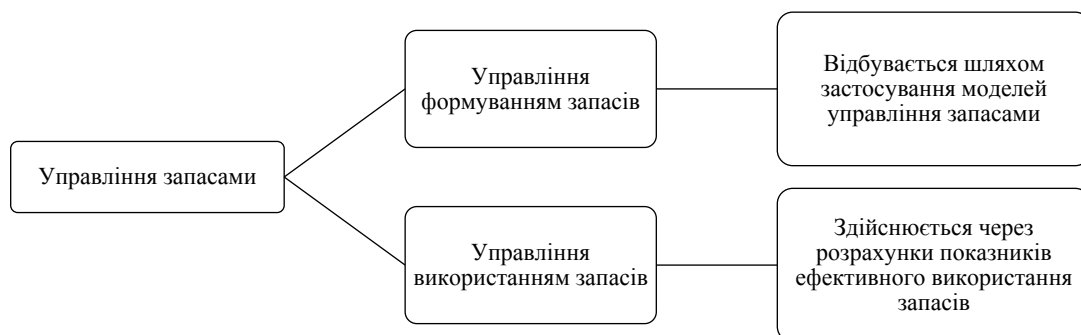

Рис.1. Логіка процесу управління запасами

Управління формуванням запасів включає розробку обґрунтованих норм запасів, їх планування, облік, аналіз, контроль за фактичним станом і оперативне регулювання. Для підвищення ефективності процесу управління матеріальними запасами і здешевлення контролю їх стану в практиці використовуються різні моделі та методи структуризації матеріальних ресурсів.

Управління використанням запасів здійснюється через оцінку їх ефективності. Доведено, що підвищенню ефективності управління запасами сприяють такі чинники: використання автоматизованих систем управління запасами; розвиток економіко-математичного моделювання; підвищення надійності і оперативності отримання даних за допомогою сучасних інформаційних систем; розвиток методів прогнозування; зростання кваліфікації персоналу, що займається управлінням запасами; інтеграція і автоматизація логістичних операцій і функцій; розвиток корпоративних інформаційних систем; розвиток систем управління якістю, що призводить до зниження потреби в запасах; скорочення тривалості циклу виробництва; посилення конкуренції на ринку і підвищення якості обслуговування клієнтів.

До теперішнього часу сформувалися такі концепції управління запасами:

1. Максимізації запасів. Тенденції максимізації запасів відстежуються в авторів літературних видань до 1980 року, розробляються вже тривалий час і, можна сказати, майже відійшли в минуле. Високий рівень запасів виправданий, якщо невідомий рівень споживання, проте, поставки і розподіл продукції стали більш організованими. Розвиток економіки поступово призвів до того, що товари стали отримуватися тоді, коли вони потрібні, а не коли є можливість їх купити.

2. Оптимізації запасів. Вже в кінці XIX ст. розвиток економіки призвів до зростання промислового виробництва, що неминуче спричинило за собою великі обсяги багатонаменклатурних запасів. Саме в той час почав розвиватися науковий підхід до управління запасами, який дозволив знаходити оптимальний рівень запасів при мінімальних витратах на його утримання. Складність полягала лише в тому, що вважати оптимальним. З 1915 року розвивається підхід оптимізації рівня запасу виходячи з оптимального розміру замовлення. У цей період відмінність між мінімізацією витрат і мінімізацією рівня запасів не брався до уваги. Упродовж 1920-х років багато компаній знижували запаси – часто до такого рівня, який призводив до зниження ефективності виробництва. 1930-і роки можна вважати початком розвитку концепції оптимізації запасів. Вона полягає у визначенні доцільності утримання запасу в оптимальному (найчастіше по критерію мінімуму сукупних витрат на створення і зберігання запасів) розмірі. Дотепер ця концепція є широко визнаною і найчастіше вживаною.

3. Мінімізації запасів. Не так давно підприємства і організації дійшли висновку, що запаси – прояв марнотратства. На протигагу представникам концепції максимізації запасів вони абсолютизували негативні наслідки високого рівня запасів, а саме:

1) збільшення поточних витрат, пов'язаних із зберіганням запасів, внаслідок зростання вартості утримання складів, податкових виплат, страхових платежів, оплати обслуговуючого персоналу;

2) зниження часу реакції на вимоги споживача;

3) ускладнення процесу управління запасами;

4) зниження прибутку на інвестований капітал;

5) збільшення складських площ;

6) перевиробництво, яке може викликати застарівання продукції;

7) збільшення собівартості продукції.

Іноземні менеджери розглядають запаси як ширму, за якою приховуються недоліки виробничої діяльності: низька якість; нездатність виробляти продукцію малими партіями; невміння правильно планувати; невміння правильно купувати потрібний товар; збої у виробництві; збої в постачанні продукції.

Отже, концепція максимізації запасів є не актуальною. Концепцію оптимізації запасів у своїх працях притримують більшість науковців, та стверджують, що необхідно розраховувати оптимальний рівень запасів на підприємствах. Концепція мінімізації – сучасна, витоки якої прийшли в Україну з Японії, США та Європи. На сучасному етапі розвитку управління запасами все ширше використовується концепція їх мінімізації.

Однак, аналіз тенденцій розвитку управління запасами підприємств дозволяє зробити висновок, що вибір рівня запасів – максимальний, оптимальний або мінімальний – встановлюється самими підприємствами, визначаються умови роботи підприємств, особливості їх організаційної культури, готовність керівництва до змін, які відбудуться після введення тієї або іншої концепції управління запасами, відносини постачальників і споживачів, стан логістичної інфраструктури регіонів, з якими пов'язані підприємства.